

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa M. N., A. S.

i B. S. reprezentowanego przez M. N.

przeciwko P. S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 grudnia 2017 r.,

zażalenia powodów

na postanowienie w przedmiocie kosztów procesu, zawarte w wyroku

Sądu Okręgowego w P.

z dnia 19 grudnia 2016 r.,

1. zmienia zaskarżone postanowienie w punkcie I.3.a) w ten sposób, że zasądza dodatkowo od pozwanego na rzecz powoda A.S. kwotę 2100 zł (dwa tysiące sto złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

2. zmienia zaskarżone postanowienie w punkcie II.3.a) w ten sposób, że zasądza dodatkowo od pozwanego na rzecz powoda B. S. kwotę 2100 zł (dwa tysiące sto złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

3. zmienia zaskarżone postanowienie w punkcie III.3 w ten sposób, że zasądza dodatkowo od pozwanego na rzecz powódki

M. N. kwotę 420 zł (czterysta dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu,

4. zasądza od pozwanego na rzecz powodów A.S. i B. S. kwoty po 321 zł (trzysta dwadzieścia jeden złotych) oraz na rzecz powódki M. N. kwotę 125 zł (sto dwadzieścia pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Orzekając w wyroku z dnia 19 grudnia 2016 r., o kosztach procesu należnych powodom, będącym współuczestnikami formalnymi reprezentowanymi przez jednego pełnomocnika procesowego będącego adwokatem, Sąd Okręgowy w P. ustalił wynagrodzenie pełnomocnika w stosunku do każdego z powodów poniżej stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461 ze zm., dalej: „rozporządzenie z 2002 r.”). Z zastosowania § 6 pkt 6 rozporządzenia z 2002 r. wynikało, że – biorąc pod uwagę wartość przedmiotu sporu w odniesieniu do każdego z powodów – stawka minimalna wynosiła po 3 600 zł dla każdego z nich, jednak Sąd Okręgowy obniżył każdorazowo tę kwotę do 1 500 zł, argumentując, że powodowie dochodzą jednym pozwem tożsamyh roszczeń i że w związku z tym nakład pracy ich pełnomocnika jest nieporównanie mniejszy, niż byłby w razie, gdyby roszczenia te dochodzone były w trzech odrębnych sprawach.

Zażalenie na powyższe postanowienie w przedmiocie zwrotu kosztów procesu złożyli powodowie.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając zażalenie, powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz w przedstawionym do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnym. Wątpliwości te dotyczyły tego, czy na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego, w tym w szczególności art. 109 § 2 k.p.c., ustawy o radcach prawnych oraz przepisów wykonawczych do tej ustawy możliwe jest w przypadkach współuczestnictwa formalnego rozliczenie kosztów należnych współuczestnikowi przez obniżenie wynagrodzenia pełnomocnika procesowego – radcy prawnego poniżej stawki minimalnej przewidzianej w tych przepisach wykonawczych.

Sąd Najwyższy – mając na uwadze, że sformułowane zagadnienie prawne odniesione zostało do wypadku, w którym pełnomocnikiem procesowym był radca prawny, podczas gdy występujący w sprawie pełnomocnik procesowy powodów

jest adwokatem – przejął sprawę do rozpoznania (art. 390 § 1 *in fine* k.p.c.) i zważył, co następuje:

W judykaturze Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, że sąd – orzekając o kosztach procesu i ustalając koszt wynagrodzenia pełnomocnika procesowego strony będącego adwokatem lub radcą prawnym (art. 109 § 2 zd. drugie k.p.c.) – nie może ustalić tego kosztu poniżej wysokości stawki minimalnej, która dla danej sprawy określona jest we właściwych przepisach wykonawczych, z wyjątkiem tych sytuacji, w których przepisy te przewidują taką możliwość (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2010 r., z dnia 16 lutego 2012 r., IV CZ 107/11, nie publ., z dnia 6 czerwca 2012 r., III CZ 34/12, nie publ., z dnia 5 września 2012 r., IV CZ 47/12, nie publ., z dnia 6 września 2012 r., I CZ 58/12, nie publ., oraz uzasadnienia uchwał Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2009 r., I PZP 3/09, OSNP 2010, nr 7 - 8, poz. 83, i z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 117/13). Pogląd odmienny wyrażany jest rzadziej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CZ 99/10, nie publ.) i odnoszony przede wszystkim do sytuacji, w której w sprawie kilku współuczestników formalnych reprezentowanych jest przez tego samego pełnomocnika, a zasądzany koszt jego wynagrodzenia jest ustalany odrębnie w stosunku do każdego ze współuczestników (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2015 r., III CZP 29/15, OSNC 2015 r., III CZP 29/15, i z dnia 8 października 2015 r., III CZP 58/15, OSNC 2016, nr 10, poz. 113).

Sąd Najwyższy podziela pierwsze z przedstawionych stanowisk i przyjmuje, że pozostaje ono aktualne także w szczególnym wypadku, w którym współuczestnicy formalni są reprezentowani przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym.

Przepis art. 109 § 2 zd. drugie k.p.c. wskazuje wprawdzie na konieczność ustalenia wynagrodzenia pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym przy uwzględnieniu przez sąd niezbędnego nakładu pracy pełnomocnika i czynności podjętych przez niego w sprawie, w tym czynności podjętych w celu polubownego rozwiązania sporu, również przed wniesieniem pozwu, a także charakteru sprawy i wkładu pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Przepis ten należy jednak wyklądać w powiązaniu nie tylko

z innymi przepisami kodeksu postępowania cywilnego dotyczącymi orzekania o kosztach procesu (por. przede wszystkim art. 98 § 3 k.p.c.), ale także przepisami art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze (jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 1999 ze zm.) oraz art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1870) i wydanymi na ich podstawie przepisami wykonawczymi. Zarówno we wskazanych przepisach powołanych ustaw, jak i w wydanych na ich podstawie właściwych przepisach wykonawczych (w sprawie są to przepisy rozporządzenia z 2002 r., ale założenie to dotyczy także obowiązujących przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm., oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.) występuje pojęcie „stawki minimalne”. Z przepisów wykonawczych wynika wprost, że podstawę ustalania opłat za czynności adwokackie i radców prawnych stanowią wskazane w nich stawki minimalne, a sytuacje, w których opłaty te można określić w wysokości niższej od stawek minimalnych, są w nich wyraźnie przewidziane (por. np. § 3 ust. 2 i 3 rozporządzenia z 2002 r.). Pojęcie „stawki minimalne” oznacza, że są to stawki, które wyznaczają najniższą przewidzianą podstawę ustalania opłat, a tym samym – wysokości wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego stanowiącego składnik kosztów procesu. Uznanie, że mimo to wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego jako składnik kosztów procesu może być ustalany poniżej tych stawek, miałyby ten skutek, że przymiotnik „minimalny”, użyty przez prawodawcę, zostałby pozbawiony znaczenia normatywnego.

Łączna wykładnia art. 109 § 2 zd. drugie k.p.c. oraz art. 16 ust. 2 i 3 ustawy – Prawo o advokaturze i art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy o radcach prawnych i wydanych na ich podstawie przepisów wykonawczych uzasadnia wniosek, że sąd orzekający o kosztach procesu nie może ustalić kosztu wynagrodzenia pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym poniżej wysokości stawki minimalnej, która dla danej sprawy określona jest w tych przepisach wykonawczych, z wyjątkiem tych sytuacji, w których przepisy te przewidują taką możliwość.

Dotyczy to także sytuacji, w której współuczestnicy formalni są reprezentowani przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym.

Sąd Najwyższy dostrzega to, że – przy założeniu, iż reprezentacja przez jednego adwokata lub radcę prawnego współuczestników formalnych daje podstawę do zaliczenia do niezbędnych kosztów procesu jego wynagrodzenia ustalanego odrębnie w stosunku do każdego współuczestnika – może wystąpić sytuacja, w której łączna wysokość tego wynagrodzenia w okolicznościach sprawy może być uznana za zbyt wysoką, nieodpowiadającą nakładowi pracy i czasu pełnomocnika. Sytuację taką powinien jednak przewidzieć prawodawca oraz ustanowić dla niej odpowiednie rozwiązanie normatywne. Brak takiego rozwiązania nie może być zastąpiony przez Sąd Najwyższy.

Z tych względów, na podstawie art. 386 § 1 w związku z art. 397 § 2 oraz art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 397 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

kc

aj

